Дзвони Лемківщини

№ 1 (21)
січень-лютий 1998 р.

Реєстраційне свідоцтво ТР № 145
Газета заснована у квітні 1994 року

ЧАСОПИС КРАЙОВОГО ТОВАРИСТВА «ЛЕМКІВЩИНА» в УКРАЇНІ

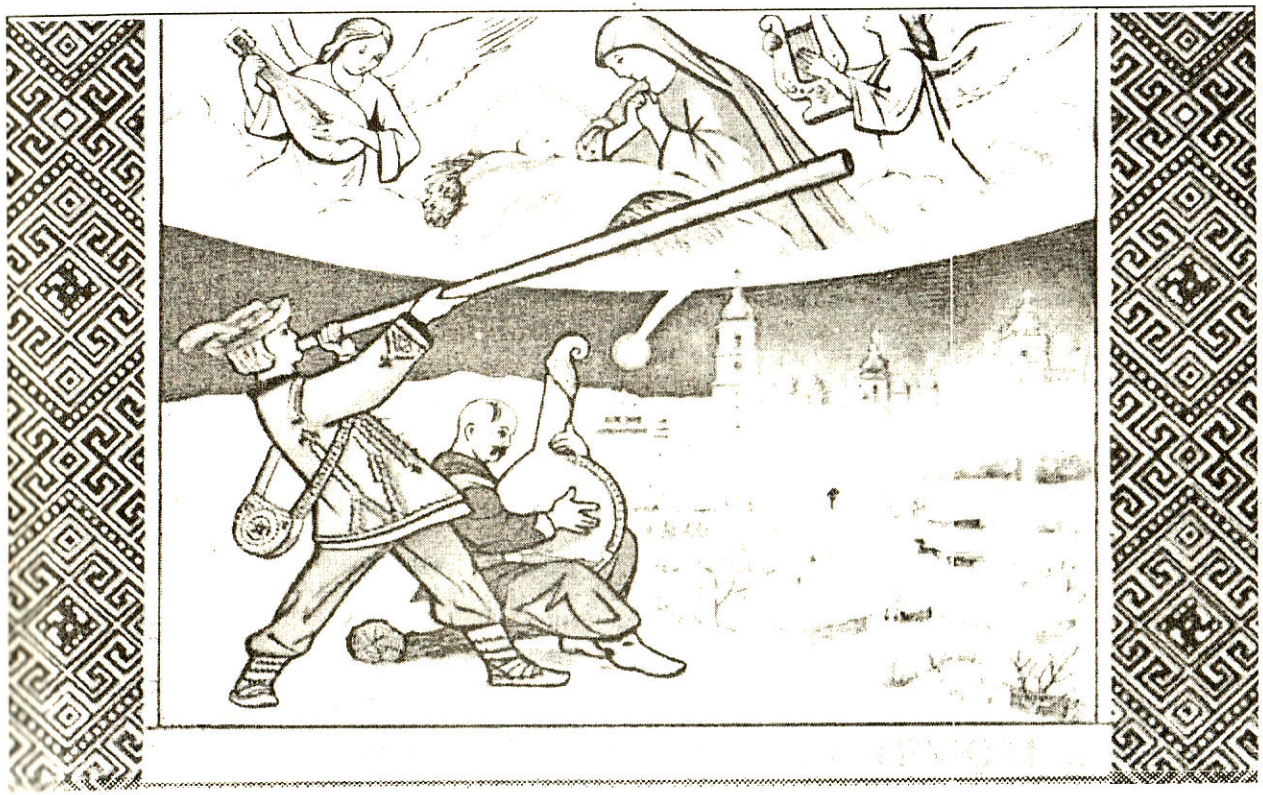

Радість нині всій родині
Спас родився в Вифлеємі,

Хай сповняться Ваші мрії,
жийте в радості й надії,

II-ий Всеукраїнський Конгрес лемків Івано-Франківськ, 7-8 червня 1997 р.

Президія

Скрипничук Василь - заступник голови Івано-Франківської обласної державної адміністрації,
Круцик Роман - народний депутат України (Івано-Франківськ),
Процев'як Тарас - народний депутат України (Львів),
Владика Василик - єпископ Чернівецький і Коломийський,
Отець Анатолій Дуда - м.Монастириськ,
Отець Дмитро Блажейовський - Рим,
Шулепа Степан - голова Івано-Франківського обласного товариства "Просвіта",
Керниця В. - голова Івано-Франківського обласного товариства "Надсяння",
Середа Володимир - голова Львівського обласного товариства "Надсяння",
Сікора Любомир - голова Івано-Франківського обласного товариства "Бойківщина",
Щерба Іван, проф. - голова Львівського обласного товариства "Лемківщина"
Венгринович Олександр - головаТернопільського обласного товариства "Лемківщина"

Радість нині всій родині
Спас родився в Вифлеємі,
народився Бог Предвічний,
щастя й радість в цій події.

Хай сповняться Ваші мрії,
жийте в радості й надії,
хай Христос Вас зберігає
ласки радості зсилає.

Резолюція
II-го Всеукраїнського Конгресу лемків

Заслухавши та обговоривши доповідь і співдоповіді, взявши до уваги всі зауваження і пропозиції, II-ий Всеукраїнський Конгрес лемків ухвалив:

1.Звіт Колегії товариста "Лемківщина" в Україні затвердити,
2.Роботу колегії визнати задовільною,
3.Головними завданнями і напрямками роботи товариства на наступний період вважати:

а) Проведення подальшої різносторонньої діяльності з етнічного відродження Лемківщини, збереження і розвитку її самобутньої культури, архітектурних і сакральних надбань, створення художніх колективів, виставок, фестивалів, популяризації народних традицій і ресесел.

б) домагатися від урядів України та Польщі, їх владних структур реалізації рішень, резолюцій та звернень I Всеукраїнського, I Світового конгресів лемків з актуальних проблем і домагань лемківської громади.

в) домагатися від урядів Польщі та України, а також від правових міжнародних організацій створення міждержавної програми відродження етнічної самобутності Лемківщини.

4. Доручити Колегії розробити конкретні пропозиції по відродженню Лемківщини і звернутися у міжнародні організації в рамках ООН, ОБСЕ, Ради Європи, Міжнародної організації міграції за допомогою для розв'язання наших політико-правових проблем.

5. Залучати до роботи в товариствах молодь, наше підростаюче покоління шляхом творення молодіжних секцій, гуртків, клубів за інтересами, недільних шкіл тощо.

6. Працювати над створенням нових осередків, товариств у місцях компактного проживання депортованого населення в Україні, вдосконалювати їх організаційну структуру і форми роботи.

7.Вдосконалювати взаємозв'язки і форми співпраці із спорідненими громадськими організаціями, науковими установами і навчальними закладами з метою швидшого вирішення поставлених завдань.

8.Скеровувати діяльність товариства "Лемківщина" в Україні на допомогу лемківським об'єднанням Польщі, Словаччини, Югославії, Хорватії та інших країн.

9.Налагодити систематичне проведення теоретичних і наукових конференцій з вивчення історичних, політико-правових та інших документів і матеріалів, просвітницько-культурних і мистецьких проблем.

10.Організувати дослідницьку і видавничу діяльність календарів, журналів, історичних збірників, інших друкованих видань. Місячник "Дзвони Лемківщини" - друкований орган нашого товариства, перетворити в періодичну газету.

11.Організувати дитячі фольклорно-етнографічні колективи, ансамблі і групи для розвитку лемківської культури.

12. Добиватися присвоєння і надання статусу "Державна" хоровій капелі "Лемковина" зі Львова.

13. Домагатись правового захисту депортованих з Польщі, сприяти поверненню на свою історичну Батьківщину всім бажаючим, які проживають тепер у різних країнах.

14. Налагодити оперативну інформацію про нашу діяльність. Створити координаційну структуру взаємодій з іншими товариствами переселенців в Україні.

15.Вивчити питання і розробити заходи для створення лемківської світлиці в Україні.

16.Добиватися залучення громадських лемківських структур до державних, правових і керівних установ та надання їм матеріальної підтримки.

Сікора Любомир - голова Івано-Франківського обласного товариства "Бойківщина",
Щерба Іван, проф. - голова Львівського обласного товариства "Лемківщина"
Венгринович Олександр - головаТернопільського обласного товариства "Лемківщина",
Миронченко Стелла - голова Київського обласного товариства "Лемківщина",
Криницький Степан - голова Івано-Франківського обласного товариства "Лемківщина".

Секретаріат
Гасюк Емілія
Лешків Віра

Лічильна комісія
Сенко Андрій (Львів)
Сенко Петро (Львів)
Гелетканич Іван (Івано-Франківськ)

Резолюційна комісія
Щерба Іван, проф. (Львів)
Чулик Ілля, доц. (Львів)
Венгринович Олександр (Тернопіль)
Дуда Ігор (Тернопіль)
Ядловський Анатолій (Івано-Франківськ)
Андрейко Михайло (Івано-Франківськ)
Грег Степан (Коломия)
Свірко Володимир (Дрогобич)
Громосяк Михайло (Монастириськ).
Всього присутніх - 458 делегатів, учасників і гостей.

У програмі конгресу:

7 червня
Реєстрація делегатів у Великому залі Обласної ради. Відкриття Конгресу (голова оргкомітету С.Криницький). Вступне слово (І.Щерба). Звітна доповідь (С.Криницький). Співдоповідь (О.Венгринович). Обговорення доповідей, виступи, дискусії. Перерва. Прийняття програмних документів, резолюцій, звернень. Круглий стіл.

8 червня
Служба Божа у церквах міста. Пісенне свято в Центрі естетичного виховання молоді, в якому взяли участь самодіяльні художні колективи лемків Івано-Франківської, Львівської та Тернопільської областей. Виступали Народна хорова капела "Лемковина" (Львів), фольклорно-етнографічний ансамбль пісні і танцю "Лемківська студенка" (Калуш), Народна хорова капела "Бескид", Чоловіча хорова капела Медичної академії (Івано-Франківськ), Народний хор "Яворина" (Монастириськ) та інші.

Плекаємо надії на своє відродження

(Доповідь Степана Кринцького на II-му Всеукраїнському конгресі лемків)

ДОРОГІ КРАЯНИ! ДОРОГІ ДРУЗІ, ПАНІ І ПАНОВЕ! ВАШЕ ПРЕОСВЯЩЕНСТВО, ВСЕЧЕСНІ ДУХОВНІ ОТЦІ! ПОВАЖНА ПРЕЗИДІЄ!

Більше 50 років в історії українського народу відкрилася ще одна трагічна сторінка, з'явився ще один глибокий рубець на полотні пам'яті. Польська держава комуністичного режиму пів століття тому розпочала небачену за розмірами і жорстокістю депортацію українців з їх етнічних земель. Ця депортація мала злочинний характер, жахала не тільки розмірами приречених на вигнання, а й лютістю, що в пам'яті потерпілих закарбувалася біблійним судилищем живих, мертвих і ненароджених.

Більше 480 тисяч жителів Лемківщини, Холмщини, Надсяння і Підляшшя в перші післявоєнні місяці були депортовані в Радянський Союз. Політика переорювання світу не нова. На жаль 52 роки тому ми стали жертвами такого типу геноциду. Нас, разом з тепер вже мертвими

що становлять етнічно окремий стиль в українській культурі. Розсіяні по всьому світу, вигнані з отчого дому лемки плекають надії на своє відродження, на торжество справедливості.

За минуле пів століття в Європі відбулись епохальні політико—суспільні зміни. Впала комуністична імперія, а з нею і прокомуністичні уряди Європейських держав. Проголошена незалежність України. Вже п'ять років ми будуємо власну демократичну державу. Здавалося, що вивільнені з кайданів більшовицького поневолення народи повернуть собі і світові правду, стануть на шлях реалізації демократичних гасел, становлення історичної правди та національного відродження. На це і надіялись і ми, вигнанці з рідного краю. Як гриби після дощу в 90-х роках створювалися в західних областях України товариства й осередки переселенців, художні колективи, ансамблі і музеї.

На хвилі загального емоційного і душевного підйому у Львівській, Тернопільській та Івано-Франківській областях було організовано більше 18 осередків, районних відділень і 3 обласні товариства. Проводилась реєстрація членів, затвердження статуту. Вже в 1992 році ми зібралися на свій Перший конгрес у Тернополі. Там ми об'єдналися в міжобласне товариство, вперше відкрито сказали світу про свої проблеми і завдання. Там ми виробили Статут товариства і програму нашої діяльності, створили відповідні керівні структури і органи. Перший Конгрес Лемків дав нам змогу налагодити контакти з державними і владними структурами, знайти своє місце серед громадських організацій і партій. Пройшло рівно п'ять років з того часу. Сьогодні ми зібралися на свій Другий Конгрес, щоб підвести підсумки нашої діяльності, проаналізувати зроблене, оцінити досягнуте, сказати про недоліки.

тим, що ми з самого початку відкрито заявили громадськості про свої проблеми, зайняли чітку позицію, діяли розсудливо і обдумано. І навіть розбіжність у методах дій і позицій деяких наших лідерів не пошкодила авторитету товариства серед громадськості, а випадки такі, на жаль траплялися.

Хоч товариство з самого початку намічало чисто культурологічні напрямки дій, життя показало, що на перше місце треба висувати політико-правові проблеми. Людей об'єднала спільна доля, а значить і спільна кривда, спільні проблеми, які треба вирішувати колективно. Ми почали із політичних звернень і заяв у різні інстанції. За ці роки товариства "Лемківщина", "Надсяння", "Холмщина" направили понад 30 офіційних заяв і звернень до урядових інстанцій, починаючи від районних, обласних до Президента України, Верховної Ради. Йшли наші звернення в Міністерство закордонних справ і соціального захисту, в Комітет національних меншин і міграцій, Кабінет Міністрів і в Державний Комітет охорони кордонів. Ми зверталися і до польського Уряду, Леха Валенси, а також у міжнародні організації, аж до ООН. Основні вимоги, які ми ставили перед урядовими структурами, обговорювались на зборах і конференціях, були надруковані в "Дзвонах Лемківщини", видані окремими листівками. Серед вимог на першому місті стояли: 1. Засудження акту депортації в 1944-46,1951 років; 2. Засудження акції "Вісла" 1947 року; 3. Визнання нас депортованими й відшкодування моральних і матеріальних збитків; 4. Спрощений перехід через польсько-український кордон;5. Створення міждержавної програми відродження Лемківщини.

З цих питань проведено ряд зустрічей з депутатами і представниками різних гілок влади. Зокрема в Тернополі під

велась розмова про оцінку акту депортації, про вивчення юридичного статусу договору від 9 вересня 1944 року, про засудження акції "Вісла", про захист українських національних меншин у Польщі.

Ця тема займала важливе місце в нашій роботі. Ми вважаємо акцію "Вісла" тільки ланкою в політиці денаціоналізації українців Польщі. Цього року в наших областях пройшли багатолюдні Дні пам'яті до 50-річчя Вісли, науково-практичні конференції і збори. В усіх наших документах завжди ставилось питання про цей злочин, про його засудження і відшкодування заподіяної кривди потерпілим. За цей період проведено ряд заходів. У жовтні 1996 року з ініціативи пана Сардачука та Івано-Франківської адміністрації тут була проведена Міжнародна конференція на тему "Польсько-українські відносини в післявоєнні роки". В ній взяли участь науковці Прикарпатського університету (проф.Когутяк, С.Копчак), з Варшави-М.Сивіцький та вчені з України і Словаччини.

Надруковано багато статей в газетах і журналах, проводились радіо і телепередачі про акцію "Вісла" і депортацію. Представники української меншини в Польщі і Америки, члени ООЛ і ЛП зустрічалися з українськими урядовими делегаціями, зокрема, з паном Лазаренком, Морозом, Кучмою. Перед приїздом Президента Польщі Іван Чулик, представники Надсяння і Холмщини провели тривалу розмову з віце-прем'єр міністром Іваном Курасом. На ній було приділено велику увагу лемківським проблемам як в Україні, так і в Польщі. Нарешті ми покладали велику надію на вирішення наших питань при зустрічі Президента Польщі Кваснєвського і Президента України Кучми. Ця зустріч відбулася декілька тижнів тому, але чи розглядалися наші питання — нам

депортовані в Радянський Союз. Політика переорювання світу не нова. На жаль 52 роки тому ми стали жертвами такого типу геноциду. Нас, разом з тепер вже мертвими батьками, вигнали із споконвічних земель, з насиджених місць. Люди гір, лицари різних ремесел, були відірвані від свого коріння і розселені по степовій зоні Східної України, без житла і засобів для існування. Сотні і тисячі людей почали знову мігрувати по країні, вертатись ближче до гір. Переселенці в Сталінську, Полтавську, Київську, Черкаську, Миколаївську та інші області Східної України, хто пішки, хто волами, залізницею тікали на Захід і осіли в Тернопільській, Львівській і Станіславській областях. Ще і сьогодні поодинокі родини не можуть вирішити свої житлові і земельні проблеми.

Ще гірша доля спіткала наших знайомих, сусідів і рідних, які не виїхали в 1945-46 роках і залишилися на своїх землях. 150 тисяч таких людей в 1947 році внаслідок злочинної акції "Вісла" були репресовані в своїй державі і жорстоко вигнані і розпорошені на землях "одзисканих". Ще й сьогодні вони не можуть вернутися на рідні пороги. Втратилися родинні зв`язки, знайомства, а значить і втратилась етнічна цілість і самобутність всього краю. Старші люди забули свій діалект, звичаї, традиції. Найгірше те, що нема умов для передачі цих знань, особливостей потомству, дітям, бо земля, де вони народилися, звідки черпали етнічні соки й енергію стала чужою.

Найбільш західна гілка українського народу втратила свою історичну Батьківщину, а з нею - умови для розвитку. Як легендарна Атлантида зникла кудись з лиця землі, так і зараз існує загроза забуття Лемківщини, Холмщини і Надсяння. Без людей земля стає географічною територією. Вже тепер багато сіл зруйновано, заросли могили і цвинтарі, вже тепер перебудовуються храми, а села дістають польські назви, молодь бере шлюби в костелах, ксьондзи хрестять дітей. В кінці XX століття українська меншина Польщі не має правового захисту. Ще нині на цих людях висить клеймо "злочинців".

Та де б не були лемки, їх завжди мучила туга за рідним краєм, за мальовничими Бескидами, за своїми хижами і церквами, піснями і мелодіями,

Сьогодні ми зібралися на свій Другий Конгрес, щоб підвести підсумки нашої діяльності, проаналізувати зроблене, оцінити досягнуте, сказати про недоліки. А найголовніше, сьогодні нам треба відповісти на питання: чим займатися далі, як працювати і яка мета товариства. Певно, за п'ять років багато що змінилося, виникли нові обставини і нові проблеми. Щоб жити і працювати, необхідно змінити правила гри.

На жаль, наші збори сьогодні проходять у період зниження емоційного підйому, що обумовлено й економічним станом держави, а також тим, що не все задумане нами здійснилось.

Над чим ми працювали всі п'ять років?

В нашому статуті у розділі "Мета, завдання, методи діяльності" записано: 1) Метою товариства є відродження, збереження і розвиток самобутньої культури етнографічного краю лемків; 2) Відстоювання інтересів товариства та його членів, які зазнали матеріальних і моральних збитків в результаті насильного переселення протягом 1944-46, 1951 років, а також ганебної акції "Вісла" 1947 року, їх можливої компенсації; 3) Організація творчих колективів — хорових, музичних, танцювальних, драматичних, естрадних, фольклорних та інших, проведення фестивалів лемківської культури, свят пісні, фольклору; 4) Брати участь в наукових дослідженнях, вивчати сучасне життя лемків у різних країнах світу; 5) Видавати свої газети, журнали, книги, збірники, з метою ознайомлення членів товариства і широкої громадськості з духовними і культурними надбаннями лемків; 6) Відкривати світлиці, кімнати, музеї лемківської культури, бібліотеки, клуби, оселі для духовного розвитку, занять за інтересами. Ось основні наші завдання. Є ще інші, але про них немає часу говорити.

Що ж нам вдалося реалізувати із цих завдань?

По-перше, наші обласні суспільно-культурні товариства переросли у поважні громадські організації, цілеспрямовані й організовані колективи чесних, працьовитих людей. Їх члени користуються повагою і авторитетом серед інших громадських організацій, партій і

Лемківщини.

З цих питань проведено ряд зустрічей з депутатами і представниками різних гілок влади. Зокрема в Тернополі під час відзначення 50-річчя депортації 1945-46 років звернення до уряду були передані через В.Плачинду. Перед тим звернення і вимоги йшли від міських, районних товариств у обласні ради, Кабінет Міністрів, МЗС. Звернення до Президента передавались через Канцелярію Адміністрації Президента, а також народних депутатів М. Горбаля, В.Муляву, М.Тиму, В.Чорновола, М.Гориня. Такі ж документи передавались депутатами від Львівської та Івано-Франківської областей.

В 1994 році делегація у складі І.Чулика, О.Венгриновича, О.Чабана зустрічалася з Міністром М.Шульгою. На зустрічі були присутні депутати, члени комісій з правових і міграційних питань. Результатом цієї зустрічі стало розпорядження Кабінету Міністрів від 21.02.1995 року № 20117, в якому дано доручення відповідним міністерствам вивчити наші проблеми і розробити заходи з їх реалізації. П'ять міністерств дали відповідь на запит.

Декілька раз проводились зустрічі з Першим Послом України в Польщі Теодозієм Стараком. Він за походженням лемко і прекрасно знає наші проблеми. Ці зустрічі були на "Ватрі" і тут у Львові. Я особисто був на зустрічах із другим Послом у Польщі Г.Удовенком, два рази з теперішнім послом П.Сардачуком. Львівські колеги були на розмові з паном Тадеушем Леонюком, представником польського консульства у Львові неодноразово зустрічалися з депутатами Верховної Ради М.Косівим, І.Біласом, головою товариства "Україна" І.Драчем, де обговорювались проблеми переселенців, посилення шовіністичних проявів і антиукраїнських акцій у Перемишлі. В Тернополі представники товариства провели зустріч з колишнім Президентом України Л.Кравчуком, який обіцяв свою підтримку, В.Чорноволом, Б.Гориньом, Ю.Тимою. В свій час Івано-Франківська обласна державна адміністрація створила комісію з вивчення проблем переселенців, яку очолив Р.Круцик,

вирішення наших питань при зустрічі Президента Польщі Кваснєвського і Президента України Кучми. Ця зустріч відбулася декілька тижнів тому, але чи розглядалися наші питання — нам невідомо. За весь цей період ми отримали тільки декілька офіційних відповідей з Державного Комітету у справах національностей і міграцій № 12951/4 від 29.07.1996 р.

У вирішенні лемківських проблем велику допомогу надавали голови облдержадміністрації М.Горинь, С.Давимука, заступник Ю.Зима. Зокрема представники Львівської облдержадміністрації та інших ланок влади сприяли в проведенні І-го Світового Конгресу СФЛ та Днів пам'яті до 50-річчя депортації й акції "Вісла". Тернопільська міська і обласна адміністрація також багато зробила для того, щоб суспільно-культурне товариство успішно розвивалось. Для товариства виділено просторе приміщення для світлиці, а також музейної кімнати. В травні цього року відповідним рішенням облдержадміністрації, спільно з товариством "Лемківщина" відправлено у Верховну Раду звернення засудження акту депортації, акції "Вісла" й надання нам статусу депортованих. Ми вдячні й Івано-Франківській облдержадміністрації, яка теж підтримує наші заходи, допомагає матеріально і організаційно. На сьогоднішній день голова облдержадміністрації М.Вишиванюк і його помічники створили умови для проведення цього конгресу в нашому місті, активно працювали і в його підготовці, і сьогодні присутні в залі.

Серед важливих заходів товариств слід назвати Дні пам'яті до 50-річчя нашої з вами депортації, які пройшли в багатьох осередках, районних відділах і у Львові, Тернополі і Івано-Франківську. На цих конференціях, зборах виступали відомі вчені, історики і політикознавці: проф. Мешанич, В.Сергійчук, С.Копчак, І. Білас, С. Макарчук, Гошко, а також наші активісти Г.Керниця, І. Чулик, О.Венгринович. Висвітлено багато нових фактів, які стосуються нашої історії.

(продовження на стор.4)

Репортаж

Ми сильні, коли ми єдині

Із привітанням до учасників конгресу виступив заступник голови обласної державної адміністрації Василь **Скрипничук**. Він сказав, що область має честь вітати представників лемківських громад, гостей з різних куточків України. Це данина пам'яті про страшні часи, що мали місце в історії українського народу. Конгрес відбувається в 50-річчя акції "Вісла", внаслідок якої український народ у Польщі зазнав жорстоких переслідувань і поневірянь. В наш час почався процес зближення двох держав, налагоджується співпраця, дружні відносини Польщі та України. В уряді є план роботи щодо визнання лемків депортованими. Пора на найвищому рівні говорити про історичну несправедливість. Протягом 50 років велася робота по знищенню культури, мови, гілки українського народу - лемків. Але є надія про зміни на краще. Лемківська культура не зів'яла, а цвіте і процвітає. На жаль не з ініціативи держави, а за рахунок зусиль людей-ентузіастів, які працюють, щоб відродити і зберегти надбання предків для наступних поколінь.

Із щирим вітанням до учасників конгресу та гостей звернувся співголова товариства "Лемківщина", голова тернопільського товариства **Венгринович** Олександр. Він сказав, що лемки збагатили українську культуру, не дали себе асимілювати. У даний час Президенти України та Польщі підписали договір про дружбу та співпрацю. Є надія, що відносини між нашими народами стануть кращими. Після 50 років лемки відчувають турботу про себе.

Владика Коломийської та Чернівецької єпархії єпископ **Василик** привітав учасників Всеукраїнського конгресу лемків і побажав плідної роботи, єднання всіх українців, витримки, мужності та мудрості.

З привітанням від Конгресу Українських Націоналістів і організмові мала на меті винищити українців. І частково їй вдалося. Та настав новий час, відбуваються важливі події. Недавно пройшов конгрес українців у Польщі, учасники якого вимагали від уряду засудження акції "Вісла", визнання польським сеймом наших проблем.

Заслужений діяч культури України, член товариства "Гуцульщина" Петро **Арсенич** звернувся до присутніх з вітальними словами з приводу проведення в Івано-Франківську II-го Всеукраїнського конгресу лемків і подарував книгу І.Франка, який досліджував Лемківщину, та карту. Він вказав на високі досягнення лемківської культури, на великий внесок лемків у загальноукраїнську культуру.

Голова товариства "Бойківщина" Любомир **Сікора** привітав лемківську громаду з святом, побажав братання, здійснення мрій і задумів, щастя і здоров'я. Він подарував книгу "Україна від мови до нації". Запросив лемків на конференцію у Дрогобич. Пропонував співпрацю на благо всіх українців, у яких єдині проблеми, спільні інтереси, одна біда. Л.Сікора радив лемкам відроджувати свою культуру, традиції, мову, вивчати і примножувати духовні надбання попередніх поколінь і пам'ятати: "Чим більше будете лемками діяльність товариства за звітний період як "добру".

Член Львівського товариства "Лемківщина" поет Василь **Хомик** передав учасникам конгресу вітання і щирі побажання від мистців Лемківщини, а також творчих сил і натхнення у справі відродження української культури. Він назвав чудовою віткою у поезії України лемківську поезію. Хто не чув чарівного співу сестер Бойко, Сливоцького? Хто не знає поезії Антонича? Талановиті мистці Лемківщини вносять гідний вклад у поетичну скарбницю України. Провідними темами творів поетів-лемків є любов до рідної землі, спогади про неї, про щасливі та незабутні роки дитинства. Саме на Лемківщині кожен з нас відчув дивовижну красу світу, неба, сонця, лісу, гір, сріблястих потічків. Антонич оспівав Лемківщину, де людина і природа у вічній гармонії. Серед послідовників Антонича - Осип Джміль, Володимир Барна, Трохим Шевчик, Іван Головчак, Ольга Сидорак, все що хвилює поетів-лемків, відображено у віршах. А віра в те, що "воскресне з руїн Лемківщина" додає нам сил.

Ігор **Дуда**, заступник голови Тернопільського товариства зазначив, що нарешті покладено край розбрату, ми тепер єдине товариство "Лемківщина" в Україні. На Лемківщині" повинна об'єднувати нас, стати органом, який би освітлював життя лемків всієї України. Етнічне відродження лемків - основне наше завдання. Поряд з культурною роботою треба займатись політикою - правовими питаннями і залучати до вирішення наших проблем молодь, за якою майбутнє.

Ярослав **Оленчук** (Тисмениця), полковник запасу, голова Спілки офіцерів України сказав, що лемки, як і всі українці, терплячі і мирні. До 1939 року на Закерзонні жило більше 1 мільйона українців. У нас не було своєї держави, тому територію ділили всі. Площа України зараз 603.7 тис кв.км, а наша етнічна територія складає 1 млн. 150 тис. кв.км. Польща займає 19.5 тис. кв.км українських земель. Це майже півтори Івано-Франківських області. Єдиним захисником лемків під час Другої світової війни була УПА. Ми повинні пам'ятати, що патріотизм - це претензії, а не уступки. Тільки сильні мають ворогів. Угода між Президентами Кучмою і Кваснєвським - це лише добрі наміри. А поляки все одно вороже ставляться до України та українців. Треба вимагати, щоб лемкам дозволили повернутись на Лемківщину як корінним жителям. Лемки в Польщі не мають жодних прав, водночас поляки в Україні мають костьоли і школи. Єднаймося, бо Україна в нас одна. І вона в небезпеці.

Отець доктор Дмитро **Блажейовський** розповів, що він родом з Лемківщини. Протягом 24 років живе в Римі. Почав вишивати традиційні узори, потім ікони, хоругви. Вишиває дотепер, хоч йому вже 87 років. 50 ікон виставлено в краєзнавчому музеї Івано-Франківська.

Михайло **Шпак**, голови Самбірського товариства "Лемківщина" сказав, що український глухий і сліпий уряд не буде думати про нас, як ми не згуртуємось. На Самбірщині 11 відновлених костелів: уряд Польщі дбає про своїх. А наш уряд

конгресу лемків і побажав плідної роботи, єднання всіх українців, витримки, мужності та мудрості.

З привітанням від Конгресу Українських Націоналістів і депутатського корпусу області виступив народний депутат України Р.**Круцик**. Він сказав, що злочин проти лемків був заподіяний тоталітарною системою минулого. Постраждали сотні тисяч невинних людей, проти яких було використано польське військо, місцеві органи міліції та служби безпеки. Про примусове виселення населення із споконвічних українських земель у Карпатах, про операцію "Вісла" протягом усіх років мовчав і Радянський Союз, і Польща. І ніхто не засуджував геноциду. Але тепер ми можемо на повний голос говорити про це і вимагати справедливих дій.

Народний депутат України Тарас **Процев`як** (Львів) передав конгресу вітання від українських націоналістів, від голови проводу КУН Ярослави Стецько. Він сказав, що декларація про примирення між Польщею і Україною дуже важлива. Питання про поліпшення польсько-українських стосунків повинно постійно стояти на порядку денному. Зараз 1/3 українських земель знаходиться за межами України. Ми мусимо вирішувати цю проблему. Надіємося, що Лемківщина буде в межах офіційних кордонів України.

Із звітною доповіддю виступив співголова товариства "Лемківщина" в Україні, голова Івано-Франківського товариства доцент Медичної Академії Степан **Криницький**.

Із співдоповіддю про зміни в Статуті виступив співголова товариства "Лемківщина" в Україні, голова Тернопільського товариства Олександр **Венгринович**.

Голова Львівського товариства "Надсяння" Василь **Середа** привітав учасників конгресу та гостей від імені надсянської громади і побажав успішної праці.Він висловив думку, що та наруга, яка пройшлась по українському інтереси, одна біда. Л.Сікора радив лемкам відроджувати свою культуру, традиції, мову, вивчати і примножувати духовні надбання попередніх поколінь і пам`ятати: "Чим більше будете лемками, то більше будете українцями".

Голова Київського товариства "Лемківщина" Стелла **Миронченко** передала вітання від лемків Київщини, сказавши, що в товаристві багато журналістів, лікарів, учителів, вчених, працівників культури.Велика робота була проведена до 50-річчя акції "Вісла": відслужено панихиду на Аскольдовій могилі, надруковано багато статей про переслідування українців в Польщі, про криваву і жорстоку операцію "Вісла". Проведені зустрічі по телебаченню з людьми, які були примусово виселені з рідної землі. Проводились прямі зустрічі в ефірі під заголовком "Саме той". Про долю українців в Польщі знято фільм у двох частинах, його буде показано по телебаченню. С. Миронченко зауважила, що треба залучати до праці молодь. Запропонувала оцінити Тернопільського товариства зазначив: що нарешті покладено край розбрату, ми тепер єдине товариство "Лемківщина" в Україні. На Тернопільщині кожний сьомий житель - лемко.У розбудові Україні наша роль значна. Ми повинні пам`ятати, що Лемківщина відділена від тіла України. Нам конче потрібна консолідація суспільних сил. Амбіції керівників ведуть до поділу рухів, партій, товариств, а це нічого доброго не дало. Між лемківськими товариствами в Україні є тісні контакти. На жаль немає серед учасників конгресу представників лемківських громад Закарпаття і Буковини. А з Півднем і Сходом України зовсім немає стосунків, хоч там живуть тисячі лемків. Потрібно згуртовуватись, домогтися, щоб дійсно було всеукраїнське товариство лемків. Маємо дотримуватись заклику "Лемки всього світу, єднайтесь!", бо ми роз`єднані Польщею, Словаччиною та Україною. Єднання лемків - північних південних і східних допоможе вирішити лемківські проблеми. Газета "Дзвони глухий і сліпий уряд не буде думати про нас, як ми не згуртуємось. На Самбірщині 11 відновлених костелів: уряд Польщі дбає про своїх. А наш уряд не турбується про українців України, ні про українців Польщі. Ми повинні згуртуватись. вимагати прийняти звернення до Президентів Польщі та України, до Папи, в яких на весь голос говорити про жорстокість і насильство, терор, вчинені польськими шовіністами та сталінськими сатрапами проти мирного населення. Про масове руйнування українських храмів, знищення пам`яток архітектури, про зміни географічних назв, про розправу над лемками.

Василь Шкибмва, член правління товариства "Лемківщина" з Калуша, зауважив, що всі виступаючі говорять літературною українською мовою, а в Статуті сказано, що завдання товариств відроджувати, зберігати мову, культуру, тридиції лемків. Співанки треба співати по-лемківськи, а не з перекрученими словами. Лемки в Україні мали би мати свою емблему. В Ждині на "Ватрі" також не чути лемківської мови, лише "суржик". Лемківське червиве яблуко псує цілий кошик яблук.

Ярослав **Швягла**, член Федерації Дослідження Лемківщини у Львові, сказав, що завдяки сприянню федерації вийшов телефільм про акцію "Вісла", надруковано 16 видань про життя лемків в Україні та за її межами. Дуже слушні зауваги щодо Статуту товариства "Лемківщина". Є пропозиція через Київське товариство зав`язати контакти з усіма областями. Де наші діти і онуки? Ми говоримо мовою Франка, Лесі Українки. Але ми повинні пишатися говіркою лемківською, її піснею. Наша Лемківщина не повинна занепасти.

Шляхом голосування прийнято резолюцію 11-го Всеукраїнського конгресу лемків.

На світлині: Тернопільська делегація на Конгресі

Ігор Ганчова

Бій під Крутами

Найкоротший шлях з Москви до Києва проходить через Бахмач. На цій лінії знаходиться станція Крути. На оборону важливого залізничного вузла командуючий українськими військами отаман Ю.Капкан вислав 1-шу ім. Гетьмана Хмельницького Юнацьку Військову Школу в складі 4-х сотень. Потім з Києва вислано ще сотню Студентського Куреня Стрільців, яка пройшла всього 7 днів військової підготовки і чоту гайдамаків. Щойно проголошена Українська держава резервів не мала.

Напередодні бою командант оборони Бахмача сотник А.Гончаренко мав телефонну розмову з командуючим большевицькими загонами Муравйовим. Його вимога звучала як наказ: "Приготовиться к встрече победоносной Красной Армии. Приготовить обед. Заблуждения юнкеров прощаю, а офицеров все равно расстреляю!"

Близько 500 молодих юнаків і 20 старшин розтягнулися по лінії оборони в 3 кілометри і 29 січня 1918 р. вступили в нерівний бій з 4-х тисячним військом большевиків. Після цілоденного бою при обороні Крутів загинули біля 250 юнаків і 10 старшин з Юнацької Школи, біля 30 гімназистів з Студентського Куреня, в.т.ч. його командир сотник Омельченко.

Бій під Крутами стримав на кілька днів здобуття большевиками Києва, що мало важливе значення для успішного закінчення переговорів делегації УНР у Бересті. "Не меншим було моральне значення бою, що став символом жертовности, на якому виховувались покоління молоді, зокрема студентської та пластової" - Українознавства.

На Західній Україні та в еміграції крутянцям присвячені численні поетичні твори та популярні видання. Серед них виділяється "Крутянська пісня" Богдана Ігоря Антонича. Вона написана весною 1937 р., вперше надрукована в журналі для молоді "Дорога" у Львові (січень-лютий 1938 р.) і присвячена 20-річчю бою під Крутами. Цей політичний вірш Б.І.Антонича не опублікований в єдиному совєтському виданні його творів ("Пісня про незнищеність матерії", 1967), ні в пряшівському, ні в закордонному виданнях "Зібраних творів". Музику до пісні написав композитор Я.Ярославенко. Подається за збіркою "Слово і Зброя. Антологія поезії визвольної боротьби" (1968).

Крутянська пісня

Спом'янімо в пісні славу Крутів,
Найсвятіше з наших бойовищ!
Крути! Крути! - смолоскип в майбутнє.
Підіймімо наші душі вгори!

Крути! Крути! Це за Батьківщину
Стати муром, шанцем душ і тіл.
Крути! Крути! Мужньо, воєдино
Прямувати в найсвятішу ціль.

Крути! Крути! Час розплати близько,
Вже червоний ворог кари жде.
Крути! Крути! Вічне бойовисько
За майбутній, за світліший день.

Крути! Крути! Мужність і посвята,
Вірність, що міцніша понад смерть.

Лемківський вертеп

ХРОНІКА НОВИН

1997 рік

13 квітня (неділя) У Львові (Актовий зал Університету "Львівська політехніка") заходами суспільно-громадських товариств "Лемківщина", "Надсяння", "Холмщина" і "Любачівщина" відбулася Конференція з нагоди 50-річчя депортаційної акції "Вісла". В роботі конференції взяли участь науковці Львова і Києва.

* * *

17 травня (субота) Заходами обласних товариств "Лемківщина", "Надсяння", "Холмщина" і "Любачівщина" в Тернополі "Палац культури "Текстильник" відбулася Конференція, приурочена до 50-річчя акції "Вісла". В роботі коференції взяли участь науковці Львова , Києва, Чернівців і Тернополя.

* * *

25 травня (неділя) У Чорткові на площі Ринок відкрилася "Лемківська світлиця" - культурно-просвітницький центр районного товариства. В програмі - урочисте відкриття і посвячення,

* * *

8-10 серпня. У Львові (Актовий зал Університету "Львівська політехніка") відбувся Другий Світовий Конгрес Світової Федерації Лемків. В програмі: звіти Головної Управи і Контрольної комісії СФЛ; доповіді голів об'єднань, організацій і союзів лемків США, Канади, Польщі і Словаччини; обговорення звітних доповідей; наукові доповіді про наслідки депортаційних процесів; прийняття ухвал і звернень.

Конгрес закінчився богослужінням у лемківській церкві, віче і виступами художніх колективів на Співочому полі в "Шевченківському гаю".

* * *

19-21 вересня. В Рівному (Міський будинок культури) проходив Другий Світовий Конгрес українців Холмщини і Підляшшя. Розглядалося питання про історично і політико-правову оцінку міграційних процесів у 1944-47 рр. Конгрес прийняв звернення до Ради Європи. Відбулися зустрічі колишніх

делегації УНР у Бересті. "Не меншим було моральне значення бою, що став символом жертовности, на якому виховувались покоління молоді, зокрема студентської та пластової", - свідчить Енциклопедія

Крути! Крути! Вічне бойовисько
За майбутній, за світліший день.

Крути! Крути! Мужність і посвята,
Вірність, що міцніша понад смерть.
Крути! Крути! Гордість і завзята
Кличе пісня і веде вперед!

(Закінчення. Початок на стор.2)

В свій час Івано-Франківська обласна рада з цієї нагоди створила оргкомітет, виділили кошти. В місті Долині було посвячено перший пам'ятний знак жертвам депортацій. В жовтні 1996 року в Бережанах зібралось велелюдне віче, на якому посвячено ще один пам'ятний знак депортації. Це високохудожня колона, автором якої є Богдан Тихий. Поставлено пам'ятний хрест у с. Кут-Товсте, проводяться роботи по встановленню таких пам'ятників у Монастириськах, Підгайцях, Івано-Франківську.

На зборах люди з болем у серці згадують минуле, свої втрати, діляться надіями. На спорудженні таких знаків люди працюють родинами по декілька днів, збирають кошти і матеріали на їх спорудження, не чекаючи винагороди. Від імені Конгресу, від Колегії товариства і від себе особисто я щиро дякую їм за цей прекрасний чин. Це приклад щирого патріотизму, жертовності і безкорисливості. Його варто наслідувати.

Важливу сторінку нашої діяльності має робота по налагодженню контактів з іншими лемківськими організаціями України і світу.

Людей в 1945-46 рр. розселяли в багатьох східних і південних областях. Частина з них вернулася в Галичину, але багато залишилося там. Як вони живуть, які мають плани, ми не знаємо. Лиш деколи окремі представники з Миколаєва, Кіровограду, Донецька та інших областей бувають на наших зборах. Є відомості, що створилося товариство в Чернівцях, давно вже організувалися русини Закарпаття, однак ми не маємо з ними тісних стосунків.

Більше 60 років діє ООЛ в Америці, також у Канаді. Їх робота направлена в першу чергу на допомогу різним організаціям, церквам, асамблеям і школам. Допомагають грішми і різними друкованими виданнями. За ці роки ми також отримали дві тисячі книг для реалізації. На жаль їх ніхто не купує.

Ви знаєте, що більше 15 років функціонує СФЛ. До 1992 року ми не знали, хто входить до неї, які її завдання. В 1992 році на "Ватрі" у Ждині відбулася перша зустріч представників цих організацій. Учасниками зустрічі були М.Маслей (Канада), М.Дупляк, С.Гованський, М.Ковальчик (Америка), Б.Коваль (Чехословаччина) В.Шлянта, П.Шафран, С.Гладик, Л.Галь, М.Донський (Польща), а також голови обласних товариств в Україні О.Чабан, В.Барна, С.Криницький. Тут ми домовились про необхідність об'єднання, про координацію дій, про співпрацю. результати цієї зустрічі вилились в Перший Світовий Конгрес у Львові 1993 року. Багато документів цього конгресу стали програмними. Звернення і резолюції були направлені до Президентів України і Польщі, в різні урядові інстанції. Значення цього конгресу дуже велике. Ми піднялись на вищий щабель організованості.

(друкується з скороченнями)

25 травня (неділя) У Чорткові на площі Ринок відкрилася "Лемківська світлиця" - культурно-просвітницький центр районного товариства. В програмі - урочисте відкриття і посвячення, художня частина, вечір відпочинку.

* * *

2-15 травня. Скульптор, заслужений майстер народної творчості України Іван Мердак (Тернопіль) на запрошення Ради Товариства Розвитку музею Лемківської Культури в Зиндранові та Дирекції Окружного музею в Коросні взяв участь у Міжнародному різбярському пленері і святі "Од Русаля до Івана" в Зиндранові (Польща).

* * *

7-8 червня. В Івано-Франківську (Великий зал обласної ради) відбувся Другий Всеукраїнський Конгрес Лемків. Інформація про конгрес поміщена у цьому номері "ДЛ".

* * *

15 червня (неділя) Вечір у Монастириську (Районний будинок культури), приурочений до 50-річчя депортації українського населення з Польщі та акції "Вісла".

* * *

3-24 липня. Виставка вишиваного іконостасу о.д-ра Дмитра Блажейовського з Риму, уродженця Сяніччини, проходила в Тернопільському обласному художньому музеї. Експонувалися 53 оригінальні вишивки Майстра.

* * *

25-27 липня. Традиційна поїздка лемків Івано-Франківщини, Львівщини і Тернопільщини на "Ватру" до Ждині (Польща).

Підляшшя. Розглядалося питання про історично і політико-правову оцінку міграційних процесів у 1944-47 рр. Конгрес прийняв звернення до Ради Європи. Відбулися зустрічі колишніх гімназистів і вояків УПА, презентації нових видань книг.

* * *

26 вересня(неділя) В Ягільницькому будинку культури (Чортківський район) відбувся вечір "Доле, доленько моя", присвячений 50-річчю вчителя історії, голови місцевого осередку товариства "Лемківщина" Степана Бубернака.

* * *

19 жовтня (неділя) Освячено пам'ятний знак - хрест у Микулинцях (Теребовлянський район) з приводу 50-річчя депортації лемків.

Збори Тернопільського міського товариства "Лемківщина". Розглядалися питання поточної роботи.

1998 рік.

19 січня (понеділок) Традиційна Різдвяно-Новорічна забава "Лемківський Йордан" відбулася в Палаці культури "Текстильник" у Тернополі. В забаві взяли участь біля 300 тернополян і гостей з Бережан, Копичинців, Монастириська, Підволочиська, Теребовлі, Чорткова, Львова і Києва.

* * *

1 лютого. Засідання координаційної ради обласних товариств "Лемківщина", "Надсяння", "Холмщина" і "Любачівщина" в Тернополі. Обговорено питання спільних дій напередодні виборів до місцевих рад народних депутатів.

"Дзвони Лемківщини" - часопис крайового Товариства "Лемківщина" в Україні
Наша адреса: м.Тернопіль, бульв. Т.Шевченка, 21. Телефон 22-42-44
Замовлення № Тираж 1000
Обсяг 1 друк. арк. Друк офсетний.
Орендне підприємство видавничо-поліграфічний комбінат "Збруч", м.Тернопіль, вул. Живова, 11

Редактор Петро Сорока
Редакційна колегія:
заступник редактора Ігор ДУДА, відповідальний секретар Парасковія ТРАЧ, Михайло БЕНЧ, Ярослава БЕРЕЖНЮК, Марія БУРДЯК (Чортків), Олександр ВЕНГРИНОВИЧ, Стефанія ПАНЦЬО, Володимир СТУПИНСЬКИЙ, Ілля ЧУЛИК (Львів), Анатолій Ядловський (Івано-Франківськ).
Набір і верстка Олександр Семенів
Висловлені авторами думки можуть не співпадати з позицією редакційної колегії

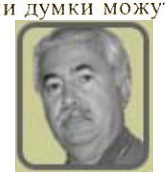

www.lemko.org
2010.07.23 14:41:03
+03'00'